

Handläggare
Helena Grantz
Telefon: 08-508 100 21

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2017-09-21

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

Handläggning av biståndenligt SoL och insatser enligt LSS till personer över 65 år och äldre

Förvaltningens förslag till beslut

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg och anvisning för beställning och genomförandeplan för hemtjänst

Christina Klang
stadsdelsdirektör

Marianne Snell
avdelningschef

Sammanfattning

Nuvarande riktlinjer för handläggning av bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till personer 65 år och äldre, beslutades av kommunfullmäktige den 25 maj 2015. Nya föreskrifter och anvisningar från Socialtjänsten samt införandet av ramtid inom hemtjänsten ligger till som grund för den revidering som nu skett av riktlinjerna.

Syftet med riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg till personer 65 år och äldre är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling när det gäller bedömning av de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens äldreomsorg. Riktlinjerna ska dessutom ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras i varje enskilt fall.

Förvaltningen uppfattar i huvudsak de reviderade riktlinjerna som väl genomarbetade och tydliga och föreslår att dessa börjar gälla från och med den 1 januari 2018.

Bakgrund

Socialtjänstlagen är en ramlag som ger kommunerna handlingsutrymme att utforma äldreomsorgen efter lokala förutsättningar. Enligt lagen ska den enskilde tillförsäkras skälig levnadsnivå och bistånd ska utgå från en bedömning av den enskildes individuella behov.

Stadens riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialtjänstens äldreomsorg utgör ett komplement till lagstiftning inom området och till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Syftet med riktlinjerna är att:

- Säkerställa rättssäkerhet och likabehandling
- Ge stöd och vägledning för biståndshandläggarna

Gällande riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg beslutades av kommunfullmäktige den 25 maj 2015. Nya föreskrifter och anvisningar som har påverkan på handläggningen av ärenden ligger till grund för revideringen som nu skett av riktlinjerna. Därtill finns det behov av att förtydliga vissa delar med syftet att upprätthålla likställighetsprincipen i staden och för att stärka rättssäkerheten för den enskilde. Riktlinjerna har även anpassats efter beslut om ramtid inom hemtjänsten.

Ärendet

Syftet med riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg är att säkerställa rättssäkerheten och likabehandling över staden när det gäller bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens äldreomsorg. Riktlinjerna ska därutöver ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som ska göras i varje enskilt fall.

Nedan redovisas de områden som utöver redaktionella ändringar, tillkommit som nya avsnitt eller blivit reviderade för att motsvara gällande lagstiftning och rättspraxis inom området. Sammanfattningen i stora delar hämtad från äldreförvaltningens tjänsteutlåtande.

Handläggning och dokumentation (sid.6)

Biståndshandläggaren ska göra individuella bedömningar i varje enskilt fall för att kunna tillförsäkra den enskildes skäliga levnadsnivå. För en rättssäker handläggning och dokumentation hänvisas till Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och

dokumentation inom socialtjänsten”. Där behandlas bland annat allmänna förvaltningsrättsliga regler, principer, och grunder för SoL och LSS samt regler som styr handläggningen och dokumentationen. I riktlinjerna tas i första hand upp den handläggningen som är specifik för Stockholms stad.

Särskilt utsatta grupper (sid. 8)

I riktlinjerna finns ett stycke som anger ramar för hur handläggaren ska arbeta med särskilt utsatta grupper, t.ex. äldre som utsatt för hot och våld, äldre personer med eller utan missbruksproblematik som lever i hemlöshet samt äldre personer som inte behärskar svenska språket eller som är syn-, hörsel- eller talskadad.

Företrädare för den enskilde (sid. 9)

Stycket har kompletterats med utvecklande text om den enskildes rätt att anlita ombud vid kontakt med myndigheter. Stycket anger också hur en fullmakt som upprättats mellan den enskilde och dennes företrädare ska inhämtas och dokumenteras. Från och med 1 juli 2017 träder en ny lag om framtidsfullmakter i kraft som är giltig när en fullmaktsgivare på grund av psykisk störning, sjukdom, skada eller likande förhållande är ur stånd att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser.

Beställning till utföraren (sid. 13)

Anger hur biståndshandläggaren ska kommunicera beställningen av beslutade insatser till den utförare som den enskilde har valt.

Beställning av hemtjänst (sid. 14)

Är ett nytt stycke som anger hur beställningen av hemtjänst ska formuleras utifrån ramtid. Utformningen av de beviljade insatserna, samt när och hur dessa ska utföras, överläts till den enskilde och utföraren att komma överens om i genomförandeplanen. Beställningen ska dock innehålla en ramtid med vilka insatser som har beviljats utan att varje insats preciseras på detaljnivå. Beslutet om ramtid är nytt och därför bifogas det särskilt framtagna dokumentet för beställning och genomförandeplan för hemtjänst till detta ärende.

Anställda anhörigvårdare (sid. 15)

Från och med 1 januari 2017 tillämpar staden inte längre möjligheten att anställa anhöriga annat än vid synnerliga skäl. I riktlinjerna anges de kriterier som ska vara uppfyllda för att en sådan anställning ska vara aktuell. Vidare beskrivs också beslutsprocessen vid handläggning av dessa ärenden.

Snöskottning (sid. 18)

I de fall den enskilde är i behov av hjälp med snöskottning ska detta kunna beviljas som övrig insats. En förutsättning för att snöskottning ska beviljas är dock att den enskilde även har andra pågående hemtjänstinsatser.

Mat och måltider (sid. 20)

Den som inte själv kan tillreda sina måltider och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt ska få hjälp med detta. Det är viktigt att bedöma det individuella behovet av måltidshjälp. Den enskilde kan av olika skäl även behöva sällskap vid måltiden. Om den enskilde är i behov av sällskap vid måltiden, ska detta beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Bistånd för egenvård (sid. 22)

Stycket har förtydligats med att egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en person själv kan utföra, och därmed ansöka om bistånd för. Den enskilde ska själv klara av att ta ansvar för uppgiften, men behöver praktisk hjälp av hemtjänstpersonalen att utföra den.

Daglig verksamhet efter pension (sid. 25)

Förtydligande om att normal pensionsålder anses kunna uppgå till 67 år istället för 65 år vilket kan påverka möjligheten att få ha kvar insatsen daglig verksamhet. Daglig verksamhet går inte att ersätta med dagverksamhet inom äldreomsorgen då syftet med de båda insatserna är åtskilda. Daglig verksamhet är, till skillnad mot dagverksamhet, även en avgiftsfri insats och den enskilde har rätt till habiliteringsersättning.

KBF – bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning (sid. 25)

Stycket har förstärkts och uppdaterats utifrån att socialförvaltningen tagit fram nya tillämpningsanvisningar för kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning.

Daglig sysselsättning efter pensionsålder (sid. 26)

Personer med psykiska funktionsnedsättningar ska kunna ha kvar möjligheten till sysselsättning i de fall det fyller ett viktigt behov även om den enskilde uppnått pensionsålder. Den normala pensionsåldern uppgår även i dessa fall till 67 år istället för 65 år. Precis som daglig verksamhet för personer enligt LSS kan den dagliga sysselsättningen inte ersättas med beslut om dagverksamhet.

Information om ett tryggt och anpassat boende (sid. 28)

Nytt stycke. Personer som är över 65 år och är i behov av insatser ska samtidigt ges möjlighet att få information om hur de kan anpassa sitt boende i syfte att skapa trygghet i sin bostad. Därför ska biståndshandläggare i ett tidigt skede informera den enskilde om olika alternativ som kan bidra till ökad trygghet för den enskilde. Det kan till exempel ske genom att biståndshandläggaren hjälper den enskilde med information om vilka andra boendialternativ som finns att tillgå genom seniorlägenhet eller trygghetsboende eller annan insats i form av trygghetslarm eller hemtjänst.

Icke biståndsbedömda insatser (sid. 28)

Nytt stycke som anger de icke biståndsbedömda insatserna som staden erbjuder alla över 65 år. Biståndshandläggaren behöver ha en god kännedom om dessa insatser som är syn- och hörselkonsulent, vaktmästarservice samt öppna mötesplatser/träffpunkter till äldre.

Servicehus (sid. 35)

Av riktlinjerna framgår att servicehus inte ingår i valfrihetssystemet, men att den enskildes önskemål om boende vid ett specifikt servicehus ska beaktas så långt som möjligt.

Vård- och omsorgsboende - bedömningskriterier (sid 36)

Bedömningskriterierna för vård- och omsorgsboende har förtydligats. Utöver de kriterier som nämns framgår bland annat att faktorer som hög ålder, ensamhet och isolering ska beaktas. Ingen av dessa kriterier utgör var för sig eller tillsammans per automatik ett kriterium för särskilt boende.

Vård- och omsorgsboende med inriktning mot somatiska sjukdomar (sid. 37)

Nytt i riktlinjerna är att utredningar även behöver omfatta personens behov av hälso- och sjukvårdsinsatser. Detta kan innebära att biståndshandläggaren behöver konsultera sakkunnig i hälso- och sjukvårdsfrågor t.ex. medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS.

Folkbokföringskommunen (sid. 39)

Nytt stycke som anger folkbokföringskommunens skyldighet gällande hjälpinsatser enligt SoL som den enskilde kan ha behov av

1. Under kriminalvård i anstalt,
2. Under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än kommunen,
3. Som aktualiserats inför avslutning av vård enligt 1 eller 2.

Flytt från annan kommun till Stockholm stad (sid. 42)

Stycket har utökats till att omfatta en ny fördelning av inkomna ärenden från annan kommun gällande ansökan om särskilt boende. Servicenämnden föreslås ansvara för denna fördelning. För att få en jämn fördelning av ansökan om särskilt boende mellan stadsdelar föreslås följande beslut om fördelning:

1. Alla ansökningar från andra kommuner ska fördelas av Äldre direkt.
2. Ansökningar som inkommer till en stadsdel ska omgående skickas till Äldre direkt.
3. Äldre direkt fördelar ärendet via en särskild framtagen fördelningsnyckel som uppdateras av servicenämnden i samråd med äldrenämnden i början av varje år.
4. Efter fördelning av inkomsten ansökan till aktuell stadsdelsförvaltning, skickar Äldre direkt ett brev till den enskilde med information om vilken stadsdelsförvaltning som kommer handlägga ansökan.
5. När Äldre direkt har fördelat enligt fördelningsnyckeln och ärendet inkommer till en stadsdel är ärendet klart att börja handläggas i stadsdelen.

EU/EES medborgare (sid. 45)

Nytt stycke om EU-medborgares rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. Där den fria rörligheten innebär att EU medborgare utan några särskilda formaliteter har rätt att resa till och vistas i annat EU land i tre månader under förutsättning att personen inte utgör en orimlig belastning för biståndssystemet enligt SoL. För alla som vistas i kommunen gäller dock socialtjänstens yttersta ansvar enligt 2 kap 1 § SoL. Personer som vistas tillfälligt i en kommun har som huvudregel bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt.

Äldre som inte är EU medborgare (sid. 45)

Nytt stycke som handlar om ekonomiskt bistånd till flyktingar som söker uppehållstillstånd i Sverige. Migrationsverket ansvarar för bistånd i form av logi, bostadsersättning, dagsersättning och särskilt bidrag. Ansökan om insatser med hjälp i hemmet måste dock prövas utifrån individuella förhållanden och får inte avslås enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg. Pensionärsrådet kommer att informeras på mötet den 4 september. Landstinget kommer att informeras.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen uppfattar de reviderade riktlinjerna som väl genomarbetade och tydliga.

Förvaltningen har följande synpunkter:

Snöskottning – fastighetsägaren bär ansvaret för att snöskottning genomförs. I de fall brukaren bor i villa är det en verkställighetsfråga och kommunen kan på annat sätt tillse att brukare får hjälp med snöskottning.

Servicehus – i Slutrapport från utredning av servicehus (Dnr 3.2-497/2017) föreslås att servicehus i Stockholms stad från och med den 1 januari 2018 ska omfattas av stadens valfrihetssystem. I riktlinjerna framgår att servicehus inte ingår i valfrihetssystemet. Det är väsentligt att riktlinjen är uppdaterad på denna punkt.

Vård- och omsorgsboende – bedömningskriterier – förvaltningen är positiv till att bedömningskriterierna har förtydligats.

Vård- och omsorgsboende med inriktning mot somatiska sjukdomar- i detta stycke finns risk för feltolkning då det kan uppfattas som att den enskildes behov av hälso- och sjukvårdsinsatser ska ingå i den utredning som görs av handläggaren. Vid behov kan handläggarna inhämta bedömning från annan expertis samt konsultera med exempelvis medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Förvaltningen föreslår att riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg börjar gälla från och med den 1 januari 2018.

Bilagor

1. Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande (Dnr 3.1-517/2017) – Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg
2. Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg